

Peter Rahbæk Juels 1. maj-tale

Taler

Peter Rahbæk Juel
Borgmester i Odense
Kommune

Dato

1. maj 2024

Sted

Kongens Have, Odense

Omstændigheder

Talen blev holdt ved arrangementet "Unges 1. maj 2024" i Odense.

I Danmark har vi mere end i så mange andre lande formået at sætte solidaritet på formel. Vi kalder det: Velfærdssamfundet – båret af den danske model. Det er ikke bare en konkret samfundsindretning. Det er også et ideal, der på mange måder binder os sammen som folk.

De fleste danskere har nemlig gode fornemmelser for velfærd. Forstået på den måde, at de fleste af os instinktivt mærker det, når noget er socialt uretfærdigt eller uværdigt. Vi mærker det, når ældre ikke får den hjælp, de har brug for. Når børn uanset baggrund ikke får lov til at vokse med deres drømme og blomstre op, som dem de nu en gang er. Eller når ingen rækker hånden ud til syge eller arbejdsløse og hjælper dem tilbage, så de igen kan få greb om eget liv og en indtægt i dag.

Vi kan ikke lide det. Og vi mærker det. Nogen må gøre noget. Det gør velfærdssamfundet – eller burde gøre det. Sådan er vores usynlige samfundskontrakt nemlig skruet sammen. Vi er her for hinanden. Det er idealet.

Men hvad nu hvis idealet i velfærdssamfundet slår revner? Ikke som i et stort jordskælv – men som i små forstrækninger dag for dag, år for år. Hvad sker der, hvis elastikken en dag springer? Hvis troen på samfundskontrakten, på velfærdssamfundets ideal brister. Hvis ingen vil give til fællesskabet, fordi man ikke er tryk ved det, man får tilbage? Hvis alle i stedet er sig selv nok og kun går egne veje?

Der er vi ikke endnu. Men det knager nogen steder gevaldigt i

samfundskontrakten. Flere og flere danskere får en privat sundhedsforsikring, flere sender deres børn på privatskole, og flere køber privat hjemmehjælp til sig selv eller sine nærmeste.

Fortsætter den udvikling, vil opbakningen til den universelle danske velfærdsmodel langsomt smuldre, og vi vil i stedet få et splittet samfund, hvor befolkningen er opdelt i et A- og et B-hold – alt efter pengepungens størrelse. Sker det, så taber mange grupper af lønmodtagere stort – for slet ikke at tale om dem uden for arbejdsmarkedet.

OG dem, der har råd, går egne veje – og lader resten stå tilbage med alle problemerne og et sekunda velfærd. Den model kender vi fra mange andre lande. Og den er på ingen måde attraktiv.

Hvis vi fortsat skal være et folk, der er forbundet af en samfundskontrakt, hvor vi er der for hinanden. Så kan vi blive nødt til at interessere os mere for, hvad det er, der danner os som folk.

Her kan vi på ingen måder undervurdere Folkeskolen. Den skaber folket.

Men vores ideal om en folkeskole, der kan rumme og løfte alle, er under pres. Det er et ideal, der udgør en grundstøtte i vores velfærdssamfund. At folkeskolen – udover at være fundamentet for vores børns dannelse og uddannelse – også er den blandingsmekanisme, der sikrer, at vi tidligt møder mennesker med andre baggrunde, kulturer og sociale betingelser end os selv.

Problemet er bare, at stadigt flere børn ikke trives i de rammer vi – de voksne – har skabt for dem. De har brug for noget ekstra og noget mere målrettet. På landsplan er antallet af børn i et specialtilbud således steget fra 27.000 til 34.000 siden 2016 – en stigning på 26 procent. Det er en stigning, der kommer ud af et øget og helt nødvendigt fokus på mental mistrivsel blandt vores børn og unge.

For mig er det sådan, at der er ikke børn, der ”koster” mere eller mindre end andre. Det, der koster, er vores ideal for en stærk folkeskole.

Derfor har vi et ansvar for at skabe de rigtige rammer, der kan rumme vores drømme og idealer. I dag er dét ikke tilfældet.

Det er et ansvar, jeg og socialdemokratiet vil påtage os i Odense. Det er vores folkeskoleløfte. Men det er også et ansvar, at Christiansborg kan blive nødt til at løfte ved at sikre en robust sammenhæng mellem økonomi og opgaver til kommunerne.

Men der er altså også store tabuer i skoledebatten, som vi kan blive nødt til at prikke til, hvis folkeskolen fortsat skal være hele folkets skole.

Vi kan blive nødt til at tage en åben og ærlig debat om fri- og privatskolernes privilegier og vilkårlige samfundsopgave.

Jeg vil godt understrege: Der er ikke noget galt med fri- og privatskoler – eller forældre, der vælger et andet skoletilbud end folkeskolen. Det er det rigtige for nogen. Og vi har dybe traditioner for friskoletænkning i Danmark, hvilket er med til at sikre, at der er forskellige skoler, der passer til forskellige børn.

Men virkeligheden er også den, at de fleste privatskoler har markant bedre vilkår end folkeskolerne. Og de har det for fællesskabets penge i kraft af massive offentlige tilskud – ved siden af forældrebetalingen fra dem, der har råd til det.

Lad mig give et helt konkret eksempel på denne ulighed her fra Odense: Sammenligner man en af byens bedre stillet folkeskoler med en af byens privatskoler, så har privatskolen cirka en tredjedel mere økonomi pr. elev end folkeskolen.

Samtidig kan privatskolerne selv vælge, hvilke elever, de synes passer ind på deres skole. Og overlade resten til folkeskolen – uden at det får indflydelse på fællesskabets kæmpetilskud til skolens økonomi.

80 % af folkeskolernes skoleledere oplever, at fri- og privatskolerne sender den pædagogisk og økonomiske opgave med udfordrede elever videre til folkeskolen!

Det er altså helt galt, når vi som samfund står med en generation af børn og unge, der i markant højere grad end tidligere døjes med mistrivsel. Rigtig mange har velbeskrevet diagnoser, endnu flere har ondt i livet. De har det tilfælles, at de har brug for hjælp og et fællesskab, der kan rumme dem, som de nu engang er. Og vi har som samfund brug for, at alle hjælper med at løfte denne vigtige

opgave.

Selvom det er helt åbenlyst, at de bredeste skuldre i privatskolerne bærer mindst. Og de smalleste skuldre i folkeskolen derfor må bære mest, så er det som om, at ingen på Christiansborg tør tage den diskussion.

Det duer simpelthen ikke, at det kan være en forretningsmodel for offentligt støttede privatskoler at fravælge børn med udfordringer. Det må ændres, så privatskoler, der tager ansvar for at løfte deres del af samfundsopgaven bliver belønnet økonomisk – og at fællesskabets pengekasse bliver smækket i overfor dem, der kører på socialt frihjul og ekskluderer børn med særlige behov.

Jeg spørger, hvem er solidariteten til for, når fællesskabet i stor stil finansierer privatskoler, der helt vilkårligt udelukker børn, de godt kunne hjælpe? Helt sikkert ikke de mange familier, der ikke har luft i økonomien til at betale sig adgang for deres børn ind i et mere privilegeret fællesskab.

Er velfærdssamfundets ideal under pres: Ja! Er der brug for handling: Ja! Er det håbløst: Nej, på ingen måder.

Der er utrolig meget sund fornuft i den måde, vi gennem generationer har opbygget vores velfærdssamfund på. Og vi må ikke glemme at den største faktor for at ændre et barns livsbane – udover, hvad man har med hjemmefra – er den lærer, du møder i folkeskolen. Alle børn fortjener at møde en lærer og pædagogisk personale i en folkeskole, der har rammerne til at kunne løfte alle børn menneskeligt og fagligt på tværs af sociale skel.

Langt de fleste børn og deres familier oplever glæden ved at blive dannet og uddannet i den lokale folkeskole – sammen med lokalområdet. Det skaber sammenhængskraft og tillid mellem børn og voksne – det skaber folket.

Og helt ærligt!

Det smukke og beundringsværdige ved Danmark er jo, at vi insisterer på, at der ikke skal være et A- og B-hold. Det er værd at kæmpe for.

Fortsat god 1. Maj.

Kilde

Manuskript tilsendt af taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

1. maj-tale, Socialdemokratiet

Relateret

Marie Holt Hermansens 1. maj-tale
1. maj 2024

Nicolai Krølbølls 1. maj-tale
1. maj 2024

Trine Bramsens 1. maj-tale
1. maj 2024

Nina Skov-Lauridsens 1. maj-tale
1. maj 2024

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/peter-rahbaek-juels-1-maj-tale>